

KJAK

vasikonusonur kann verða eins væl skikkaður til høgt politiskt starv sum ein skipara-, reiðara- ella ríkmannasonur. Og í bókini er leiklutur H. C. Hansens í kreppuni í Klaksvík fullkomin rangsnúgvíng; at føroyingar yvirhøvur og ikki minst danskir stjórnarmenn mettu, at rumblið var vorðið vandamikið og mátti steðgast, er væl skiljandi, hvat ið so Arnstein trúttar inn á okkum nú seksti ár aftaná (*H.h.*, 80-83).

Men ringast fer høvundurin við tí gávuríka, vitborna og arbeiðssama Viggo Kampmann, har hann heldur tað vera hóskandi at leggja dent á, at tann maðurin var "sinnissjúkur"; og so válfar Arnstein sær í sjúkuherðindum hansara - til at sýna, at hann var eitt skaðadýr í semingsroyndum sínum í Føroyum (*H.h.*, 82-83). Øll hava vit brek. Súgdýrið menniskjan er á ongan hátt fullkomin, heldur ikki høvundurin og so als ikki undirritaði; og eingin sleppur undan sinnislígum trupulleikum - meira ella minni álvarsomum. Men Viggo Kampmann var úrmælingur á mongum økjum. Frá 1943 var hann virkin í felagskapinum "Frit Danmark" í móttstøðuni móti samstarvi Danmarkar við Nazitýskland. Í 1950 var hann figgjarmálaráðharri eitt skifti, og frá 1953 hevði hann hetta álitisstarv, til H. C. Hansen andaðist; og tá gjørdist Kampmann forsætisráðharri til 1962, tá ið álvarsligir hjartatrupulleikar gjørdur, at hann mátti leggja frá sær, og Jens Otto Krag tók við.

Tað var Viggo Kampmann, sum høvundurin fer so illa við, ið legði lunnar undir danska vælfærðarsamfelagið, og sum við ótroysttiligum arbeiði setti upp, hvussu hetta skuldi gerast. Øktar inntøkur skuldu ikki nýtast til skattalættar, men til at veita meiriluta fólksins munandi betri kor. Hetta er tað eftirmæli, ið maðurin fekk og hevði uppiborið; og ikki tað, sum tilvildarligur sörvingur, sum metir seg vera klaksvíking, men hevur búð í Danmørk og í Hoyvík seinastu hálvu öldina, vil gera tað till!

Ikki er tað við mýkindum, sum hasin søguklombrarin fer við fólki, sum royndu at fáa skil á ólukkuliga stríðnum. Ríkisumboðsmenn, fútar, dómarar, læknar og øll, sum høvdu nakað við málið at gera, verða spilt út og gjørd láturlig, órein og hálvbýtt. Eisini løgsmenn, landsstýrismenn, tingmenn, sjúkrahússtýri og øll, sum høvundurin hevur ilt eyga á, verða álopin í bókini.

Býtt og burturspilt at fara út í æsir við hesum, so kanska heldur tríva í okkurt reglubrot, sum dregur samanum: "Ríkisumboðsmaðurin (tann ódugnligi), landslæknin (tann óegnigi), føroyska læknafelagið (tað feika) og formaður tess, sjúkrahússtýrið (tað ólógliga), landsstýrið (tað hjálparleysa), lögtingið (tað ússaliga), fólkingið



(tað samvitskuleysa) umframt H. C. Hansen (tann ráðaríki skómakarasonurin, sum nú var komin til tign og æru) og so Viggo Kampmann (tann manio-depressivi)." (*H.h.*, 440)



Tað var Viggo Kampmann, sum høvundurin fer so illa við, ið legði lunnar undir danska vælfærðarsamfelagið, og sum við ótroysttiligum arbeiði setti upp, hvussu hetta skuldi gerast

Lítið skil á yrkisfeløgum

Ótrúligt, at maður, sum er verkfrøðingur og hevur sitið í almennum störvum og í álitissessum, skal hava so lítið innlit í yrkisfeløg, at hann ger bæði danska læknafelagið og tað føroyska til høvuðsskálkar og yvirgangsbólkar, sum einans gera

ilt og annars hugna sær tignarlíga í hvítum kitlum, kloroformanga, whisky og sjampanju. Heldur enn ikki ússaligur hugburður til feløg, sum hava havt avgerandi týðning og tikið tung tøk í menningini av heilsu-, røktar- og sjúkrahúsverkinum. Høvundurin tykist lítið og einki at vita um tey ómetaligu framstig, sum farin eru fram tey 161 árin, danska læknafelagið hevur verið við til at slóða fyrri.

Eins og verkfrøðinga-, lærara-, handverkara- og onnur yrkisfeløg eru stovnað at menna limirnar, fáa teir at standa saman, taka lut í menningini á teimum ymisku yrkisøkjunum, so hava læknafeløg eisini havt og hava ómetaligan týðning í tí framburði, ið hendur er. Sum onnur fakfeløg hevur læknafelagið til endamáls at virka fyrri áhugamálum limanna, slíkum sum arbeiðskorum, lønum og dugnaskapsátøkum, í samstarvi við politisku myndugleikarnar, mest stjórnina, sum er størsti arbeiðsgevarin, men eisini samsvarendi hugburðum í samfelagn-

um. At kalla allir læknar eru limir í felagnum, og í dag eru um 27.000 limir.

Uppgerðin

Nazitýskland hersetti Danmørk 9. apríl 1940, og danska stjórnin tók upp samstarv við hersetingarvaldið; men mikil misnøgd var við hetta í fólkinum. Virkna móttstøðan ímóti nazistiska yvirganginum tók seg tó ikki upp av álvara fyrr enn í august 1943, tá ið herd týsk krøv elvdu til, at danska stjórnin segði upp samstarvið, verkföll og mótmæli komu í, og rættiliga frælsisrørslan birtist. Men tá var greitt, at Nazitýskland fór at tapa heimsbardagan, fyrst og mest á eystaru hermótunum, har sovjetski Reyði Herurin rak eirindaleysu álopsherdeildirnar aftur. Í Danmørk vant móttstøðan upp á seg, og fólk úr øllum stættum og yrkjum, ikki minst fakfeløgum sum arbeiðarafeløgum, læknafelagnum og verkfrøðingafelagnum og flestu

politiskum flokkum fylktust um at beina fyrri útlendska okinum. Eisini vant danska tjóðskaparrørslan upp á seg, og greitt varð, at teir danir, sum av hugmyndafrøðiligum, politiskum ella figgjarligum orsökum høvdu virkað fyrri nazismuni, skuldu standa til svars fyrri landssvik síni, tá ið kríggið endaði.

Hendan uppperð byrjaði longu 5. maí 1945, og skjótt vórðu túsundtals danir tiknir og settir fastir undir illgruna fyrri landskaðiligt virksema. Rættaruppperðin hevði við sær, at umleið 13.000 fólk vórðu dømd at rinda sekt ella finga fongsulsrevsing; men 46 vórðu tikin av døgum. Tey, ið høvdu virkað fyrri týskum áhugamálum vórðu mett landssvíklarar; og hesin hugburður helt sær í fleiri ár aftan á 1945 - søgufrøðingar meta vanliga til 1955. Ikki minst læknafelagið og verkfrøðingafelagið tóku virkin lut í hesum upptaki, tí summir limir vóru sekir í landssviki; einstakir læknar vórðu settir í fongsul, til dømis formaður danska nazistafloksins Frits Clausen lækni, sum lánslæknin í Klaksvík hevði røkt starvið hjá eitt skifti. Hesin Clausen varð sjálvboðin herlækni í Waffen-SS í 1943/44; og lánslæknin hevði ætlað tað sama hjá illa stöddu nazitýsku hermonnunum á eysturhermótinum. Sjálvur var hann limur í danska nazistaflokkinum frá 1938 til 1941.

So statt er ikki lógið, at hesin maðurin var millum teirra, ið var á illgrunalistanum. Tó var læknafelagið so lagaligt, at nevndin ikki metti hann vera rættiligan landssvíkjar; og tí varð ikki meira gjørt við málið uttan tað, at lánslæknin skuldi gjalda fyrri tað, ið kanningin hevði kostað felagnum. Men tað vildi hann ikki - og varð tí koyrdur úr felagnum.

